

Vupusk № 1. – Rezhyim dostupu: <http://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-professionalnogo-ideala-uchitelya-russkogo-yazyka-na-rubezhe-xix-nachala-xx-vv>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НОВАКІВСЬКА Людмила Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: теорія і практика викладання словесності у вітчизняній освіті XIX – початку XX століть.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NOVAKIVS'KA Liudmyla Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of the Ukrainian Literature, Ukrainianstudying and Methods of Education, Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: theory and practice of teaching literature in national education of the XIX – the beginning of the XX centuries.

УДК 371.4+37.03

ПРИЩЕПА СВІТЛАНА МИХАЙЛІВНА –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
e-mail: svetlana_pryshchepa@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Кожний сучасний загальноосвітній навчальний заклад спрямовує виховну діяльність на набуття учнями життєвої компетентності – основи для самореалізації, життєтворчості у відповідності з національними цінностями та в контексті ідеї інтеграції Української держави до європейського простору.

Реалізація педагогіки співробітництва, партнерства передбачає застосування особистісно-розвивальної моделі організації педагогічного процесу, завдяки якій особистість кожного школяра є творчою індивідуальністю.

Тому сьогодні важливим є застосування проектування виховного процесу, яке виступає саме тією технологією, за допомогою якої стає можливим усвідомлене визначення основних орієнтирів виховної діяльності колективу та дає змогу систематизувати введення інновацій та коректив у виховний процес загальноосвітнього навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Власне педагогічне проектування досліджували В. Безрукова, В. Беспалько, О. Киричук, О. Коберник, А. Лігоцький, М. Наказний, М. Сибирская, Н. Ткаченко, В. Штейнберг, Н. Яковлева та ін. Всі вищезазначені науковці розглядають педагогічне проектування як результат діяльності, тобто, розробка плану дослідження перспектив, створення певного образу взаємодії з учнями або як опис процесу

перетворення цього образу на об'єктивну реальність. Проте слід зазначити, що педагогічне проектування є функцією будь-якого педагога й не менш важливою, ніж організаторська, прогностична або комунікативна, тому ми повністю згодні з твердженням доктора педагогічних наук, професора О. Коберника, що під педагогічним проектуванням варто розуміти цілеспрямовану діяльність зі створення проекту як інноваційної моделі виховної системи.

Мета статті полягає у визначенні поняття «проектування виховної системи», окресленні основних дій на кожному структурному етапі процесу проектування виховного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси демократизації суспільства, пробудження національної самосвідомості, реалізація індивідуального підходу до виховання особистості покликані повністю змінити виховну діяльність зі школярами.

Актуальними залишаються думки А. Макаренка про те, що справжня сутність виховної роботи полягає не у розмовах з дитиною, а в безпосередньому впливові на неї, в організації життя дитини [5, с. 41].

Сучасна виховна ситуація доводить необхідність цілеспрямованого підходу до виховної стратегії, яка можлива лише за наявності продуманого проекту виховного процесу в умовах загальношкільного колективу.

Зміна засад виховання, орієнтація їх на життєво активну особистість, яка керується

загальнолюдськими та національно-культурними цінностями, потребує забезпечення єдності теорії та практики. Такою ланкою, яка поєднує теорію та практику, є проектування виховної системи.

Термін «проектування» широко вживається в різних галузях знань і мають кілька значень. У «Сучасному словнику іншомовних слів» проектування – 1) процес створення проекту; 2) креслення проєкції, зображення фігури або предмета на площині [7, с. 563].

Педагогічне проектування є діяльністю, що здійснюється в умовах освітнього простору і спрямовується на забезпечення ефективного функціонування виховного процесу та забезпечує його розвиток. Цілеспрямована діяльність зумовлена необхідністю розв'язання актуальної проблеми, має творчий характер, а в освітній галузі – ціннісні орієнтації.

У результаті аналізу наукових праць В. Безрукової, С. Висоцької, О. Дубасенюк, В. Киричука, О. Киричука, О. Коберника, В. Краєвського та інших, в яких розкривається сутність проектування виховного процесу, виховної системи тощо, можна дійти висновку, що дослідники є неоднозначними у трактуванні вищезазначених понять.

Російська вчена у галузі теорії і методики виховання В. Безрукова вважає, що це попередня розробка основних деталей майбутньої виховної діяльності учнів та педагогів [1].

На думку С. Єлканова, проектування виховної діяльності передбачає уявну побудову кінцевого результату виховної діяльності й складання плану виховних дій для досягнення мети [3].

Новим поглядом є думка О. Дубасенюк, яка розглядає проектування як моделювання стратегічної програми розв'язання виховних цілей і задач [2].

Центром уваги для досліджень стало окреслення поняття «виховна система». Зокрема вчений Є. Степанов вважає, що «виховна система – це впорядкована цілісна сукупність компонентів, взаємодія і інтеграція яких обумовлює наявність в освітньої установи або його структурного підрозділу здатності цілеспрямовано й ефективно сприяти розвитку особистості учнів» [6].

Дослідники Л. Новікова, Н. Селіванова і В. Караковський пропонують таке визначення: «виховна система – це комплекс взаємозв'язаних компонентів, що розвивається в часі і просторі: цілей, заради яких система створюється; спільної діяльності людей, її реалізуючих; самих людей як суб'єктів цієї діяльності; освоєного ними середовища; відносин, що виникають між учасниками

діяльності; управління, яке забезпечує життєздатність і розвиток системи» [4].

Тому на основі вивчення літератури за основне трактування поняття «проектування виховної системи» визначаємо таке: *попереднє, цілеспрямоване визначення і творче моделювання програми виховної діяльності закладу та її подальшої практичної реалізації, спрямованої на забезпечення формування цілісного розвитку (фізичного, соціального, духовного та психічного) особистості школярів.*

За допомогою проектування виховної системи, на нашу думку, процес організації виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу стає більш прогнозованим та алгоритмізованим.

На нашу думку, кожний навчальний заклад має визначитися із системою виховної роботи, яка є передумовою створення середовища з потужним виховним впливом на особистість. В свою чергу виховна система дозволяє реалізувати або ж особистісно-діяльнісний (В. Давидов, Ш. Амонашвілі), або ж особистісно орієнтований підходи до освіти школярів (І. Якиманська, І. Бех, С. Подмазін та ін.).

Найбільш узагальнена структура виховної системи школи така: мета, заради якої вона створюється, діяльність і спілкування, що забезпечують її реалізацію, відносини суб'єктів діяльності, основне середовище, керування, що забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему.

На основі такої структури можемо виділити п'ять етапів проектування виховної системи:

1). Початковий етап – в межах даного етапу використовується діагностика цілепокладання, планування виховної діяльності.

2). Етап проектування – реалізація проєктної діяльності, моделювання педагогічної взаємодії вчителя та учнів, взаємин між учнями колективу; вибір та добір оптимальних форм та методів проектування виховної діяльності.

3). Етап впровадження – виконання запланованих проєктних дій та простежування динаміки росту їхньої життєвої активності.

4). Етап корекції – оцінка результатів протікання проєкту та можливість проведення корекції процесу.

5). Заключний етап – визначення результатів даної проєктної діяльності та вибір варіантів щодо продовження проектування виховної діяльності.

Перш ніж спроектувати виховну діяльність навчального закладу, необхідно отримати інформацію про особистості кожного із вихованців та класів школи загалом. Саме ця інформація є важливою для початку проектування виховної системи закладу, яка може бути отримана в результаті психолого-

педагогічної діагностики всіх рівнів розвитку школярів.

На основі результатів діагностики окреслюються основні суб'єкти виховного впливу, добираються виховні завдання, встановлюються найбільш оптимальні форми стилю керівництва виховним процесом.

Протягом *діагностики* варто застосовувати проблемно-інформаційний пошук, опитування, анкетування, експрес-діагностику та діагностику поглибленого типу.

Для того, щоб розпочати проектування виховної системи, потрібно створити в уяві образ об'єкта, якого хотілося б бачити у майбутньому. Співвіднести теперішній стан ситуації з майбутнім, тобто визначити виховні цілі, їх уточнити та конкретизувати, здійснити наступну дію початкового етапу – *цілепокладання*. Одним із головних моментів даного структурного компоненту є те, щоб виховні завдання були важливими не лише для учнів, але й для суспільства, людей, які їх оточують.

На даному етапі майбутнє бачення ідеального уявлення учнів починається із конструювання сучасної ситуації, що переходить до кінцевого формування образу. Такий образ має відповідати актуальним потребам суспільства. Цілі мають бути конкретними, реальними, спрямовуватися на проблеми сьогодення, які можна вирішити за допомогою проектування.

На основі отриманих результатів психолого-педагогічної діагностики та визначенні основних завдань педагогічні працівники здійснюють попереднє планування. Саме на цьому етапі окреслюються кінцеві результати *початкового планування*.

Наступним структурним компонентом є *прогнозування*, що полягає у розробці та стратегії загальної спрямованості проектної діяльності.

На етапі *проектування*, який містить процедуру прогнозування, добирається оптимальний варіант проектування виховної діяльності. Одночасно окреслюється формування критеріїв, їхніх рівнів, які мають відповідати цілям та принципам самої діяльності.

Основними завданнями даного етапу є визначення характеру досягнення цілей; виділення різних варіантів виховної діяльності та обрання серед них найрезультативнішого тощо.

Ще одним із етапів проектування є *моделювання*, який зазначає структуру та зміст послідовності виховних завдань, вибір оптимальних форм та методів для реалізації проекту.

Особливістю моделювання виховної діяльності є: дослідження основних принципів виховної діяльності, в результаті якого отримують інформацію про виховний процес, його структуру, добираючи різні варіанти проведення виховної діяльності.

Не менш важливою складовою етапу проектування є остаточне планування, при якому відбувається точний розрахунок запланованих дій. Для виконання даного етапу потрібно співвіднести обсяг виховних завдань із часом, розподілити відведені терміни на підготовку, та проведення виховної діяльності. Дуже важливо, щоб після закінчення даного етапу були розроблені програми, плани, які б конкретизували зміст проекту.

Наступний етап – *етап впровадження*, який забезпечує втілення змісту виховної системи у процес виховання. На цьому етапі основним, на нашу думку, є усвідомлене ставлення всіх учасників до проектування виховної системи навчального закладу.

Надзвичайно важливе значення на даному етапі є сумлінне виконання кожного із завдань, адже їхня реалізація дає можливість для швидкого та результативного завершення проекту.

Одним із найважливіших етапів проектування виховної системи є *етап корекції*, оскільки саме даний етап визначає відповідність результатів із початковим задумом проекту. Звичайно, після отримання відповідних початкових та кінцевих результатів можливе проведення корекції проекту.

Заключний етап проектування виховної діяльності класного колективу передбачає остаточні висновки та визначення оцінки щодо майбутнього використання даного проекту у виховному процесі чи винайдення нового. На даному етапі проходить завершення проекту, виділяють останні результати та їхню об'єктивну оцінку.

Можна стверджувати, що проектування одразу є і наукою, і мистецтвом. Тобто, одночасно проектування має як нормативний характер, бо має визначені етапи, форми, так і творчий, оскільки потребує від вчителів сили, почуттів, душі.

Тому вважаємо, що проектування в загальному сприяє постійному самоаналізу діяльності вчителя, його творчому й професійному зростанню, приносить позитивний результат в роботі з учнями, сприяє формуванню загальних якостей, необхідних для життєвої самореалізації школярів.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Сучасний стан педагогічної науки вимагає розглядати виховний процес не лише в контексті гуманізації освіти, виховання та розвитку творчої особистості, її соціалізації, а й перегляду теоретико-методологічних основ освіти, розроблення й практичного впровадження новітніх навчально-виховних, розвивальних технологій і систем.

Нова система освіти в Україні запроваджується в умовах суперечливої і

складної ситуації, яка виявляється в економічній нестабільності і духовному розладі суспільства. Сучасні проблеми викликають нові труднощі у вихованні учнів.

Саме застосування проектування виховної системи допоможе створити необхідне розвиваюче середовище, яке дозволить не тільки виявляти, але і розвивати схильності, інтереси, активність кожного школяра. Сучасна школа гостро потребує гуманізації відносин дітей і дорослих, в демократизації її життєдіяльності, також назріла необхідність цілісної організації виховного процесу, вимога взаємозв'язку всіх його ланок.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безрукова В. Педагогіка: Проективна педагогіка / В. Безрукова. – Екатеринбург: Делова книга, 1996. – 342 с.
2. Дубасенюк О. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності / О. Дубасенюк. – Житомир: Житомирський держ. педагогічний ін-т ім. І. Франка, 1995. – 187 с.
3. Елканов С. Основи професійного самовоспитання майбутнього учителя / С. Елканов. – М.: Просвещение, 1989. – 189 с.
4. Караковский В., Новікова Л., Селіванова Н. Виховання Виховання... Виховання!: Теорія і практика шкільних виховних систем / В. Караковский, Л. Новікова, Н. Селіванова. – К.: Нова школа., 1996. – С. 135
5. Макаренко А. Методика виховної роботи / А. Макаренко. – К.: Рад. школа, 1990. – 366 с.
6. Степанов Є. Моделювання виховної системи освітньої установи: теорія, технологія, практика / Є. Степанов. – Псков, 1998. – 132 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / [уклад.: О. Скопненко, Т. Цимбалюк]. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Bezrukova V. Pedagogika: Proyektivnaya pedagogika / V. Bezrukova. –Yekaterinburg: Delovaya kniga, 1996. – 342 s.

2. Dubasenyuk A. Osnovy teorii i praktiki professional'noy vospitatel'noy deyatel'nosti / A. Dubasenyuk. – Zhitomir: Zhitomirskiy gos. pedagogicheskiy drt im. I. Franko, 1995. – 187 s.

3. Yelkanov S. Osnovy professional'nogo samovospitaniya budushchego uchitelya / S. Yelkanov. – M.: Prosveshcheniye, 1989. – 189 s.

4. Karakovskiy V., Novikova L., Selivanova N. Vospitaniye Vospitaniye ... Vospitaniye! Teoriya i praktika shkol'nykh vospitatel'nykh sistem / V. Karakovskogo, L. Novikova, N. Selivanova. – M.: Novaya shkola., 1996. – 135 s.

5. Makarenko A. Metodika vospitatel'noy raboty / A. Makarenko. – M.: Sov. shkola, 1990. – 366 s.

6. Stepanov Ye. Modelirovaniye vospitatel'noy sistemy obrazovatel'nogo uchrezhdeniya: teoriya, tekhnologiya, praktika / Ye. Stepanov. – Pskov, 1998. – 132 s.

7. Suchasnyy slovnyk inshomovnikh sliv: okolo 20 tys. sliv i slovospoluchen [uklad.: O. Skopnenko, T. Tsymbalyuk]. – K.: Dovira, 2006. – 789 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРИЩЕПА Світлана Михайлівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проектування виховної системи навчального закладу, проектування виховної діяльності класного колективу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PRYSHCHЕРА Svitlana Mykhailivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of the Ukrainian Literature, Ukrainianstudying and Methods of Education, Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: designing of the upbringing system of educational institutions, designing of educational activities of a classroom group.

УДК 75.058: 111.852-043.86-053.4

РАГОЗИНА ВІКТОРІЯ ВАЛЕНТИНІВНА –

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України
e-mail: vlavian@ukr.net

ДЕКОРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ У РАНЬОМУ І ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Декоративна діяльність має непересічне значення у

загальному і художньо-естетичному розвитку в період дошкільного дитинства, володіє навчальним, розвивальним і виховним